

Ústavně-právní výbor Senátu Parlamentu ČR

Zpravodajka výboru: JUDr. Daniela Kovářová

Zpravodajská zpráva k senátnímu tisku 75 – 14. funkční období

**Žádost prezidenta republiky
o vyslovení souhlasu Senátu Parlamentu České republiky
se jmenováním soudců Ústavního soudu
(JUDr. Josef Baxa a Mgr. Daniela Zemanová)**

I. Obecně

Obsazení Ústavního soudu se řídí Ústavou (čl. 84) a zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Plénum Ústavního soudu se skládá **z patnácti soudců, kteří jsou jmenováni na 10 let.**

Slib soudce Ústavního soudu zní: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně.“

Podle Ústavy jmenuje soudce Ústavního soudu prezident republiky se souhlasem Senátu. Soudcem Ústavního soudu může být jmenován **bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.**

Ústavní soud podle čl. 87 Ústavy rozhoduje o zrušení zákonů, jejich jednotlivých ustanovení a jiných právních předpisů, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem, o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu, o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod, o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora, v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora, o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky, o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu, o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony, spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy a o souladu mezinárodní smlouvy před její ratifikací.

S ohledem na výše uvedené pravomoci Ústavního soudu je souhlas či nesouhlas Senátu s kandidátem na soudce Ústavního soudu nevýznamnějším oprávněním Senátu. Nálezy Ústavního soudu mají dopad na rozhodování obecných soudů, a tedy zásadní vliv na společnost a vztahy.

II. Dnešní situace

V současné době je ústavních soudců **dvanáct, tři místa jsou neobsazena** – místa po Miladě Tomkové, Janu Filipovi a Jaroslavu Fenykovi. Milada Tomková byla před svým působením u Ústavního soudu soudkyní Nejvyššího správního soudu, Jan Filip byl vysokoškolským učitelem na Právnické fakultě v Brně se specializací na státní právo a Jaroslav Fenyk byl původně státní zástupce a posléze také advokát, vysokoškolský pedagog a právní teoretik.

V letošním roce **skončí mandát dalším pěti soudcům** (Vladimíru Sládečkovi 4. června, Pavlu Rychetskému 6. srpna, Ludvíku Davidovi 7. srpna a Radovanu Suchánkovi 26. listopadu). Vladimír Sládeček byl před jmenováním ústavním soudem vyučujícím na Právnické fakultě v Praze, Ludvík David byl nejprve advokátem, pak soudcem Nejvyššího soudu a pedagogem se zaměřením na ústavní právo. Radovan Suchánek pracoval v legislativě a ve státní správě.

III. Úvaha o Ústavním soudu

Splnění formálních předpokladů každého kandidáta, jehož navrhne prezident republiky, je podmínkou pouze základní, kterou lze u takto důležitých postů bez diskuse předpokládat. Mnohem důležitější je však ukotvení kandidátů hodnotové, morální a charakterové a ve vztahu k oprávnění rušit právní normy a soudní rozhodnutí pak jejich přístup filozoficko-právní. Soudci Ústavního soudu by se tak měly stát jen vyzrálé osobnosti, jejichž postoje jsou veřejně známy a jejich odvaha obhajovat své postoje nezpochybnitelná.

S ohledem na nepřekoumatelnost rozhodnutí Ústavního soudu musí být jeho složení vyvážené, aby korigovalo tendence k přílišnému formalismu, upjatému pozitivismu či nepokornému aktivismu. Ve shodě s výše zmíněným slibem tak vyvstává jako nejdůležitější nejen **posouzení kvality obou kandidátů, ale stejně podstatné je i časování dalších jmen a osobností a jejich „nahrazování“ za soudce, jimž mandát postupně skončí.** Ideální by tak bylo, kdyby Senát předem věděl, jaké právnické osobnosti bude pan prezident navrhopvat za soudce odcházející.

IV. K obsahu návrhu

Prezident republiky předkládá Senátu ke schválení dvě známé justiční osobnosti:

JUDr. Josef Baxa byl trestním soudem v Plzni a proděkanem a vedoucím katedry trestního práva Právnické fakulty v Plzni, později náměstkem ministra spravedlnosti a v letech 2003 až 2018 prvním předsedou Nejvyššího správního soudu. Je členem řady odborných společností, vědeckých a redakčních rad a je významnou osobností české justice, publikuje, veřejně vystupuje. Výrazně se zasazuje za zřízení Nejvyšší soudcovské rady. V současné době je soudcem Nejvyššího správního soudu a předsedou kárného senátu ve věcech exekutorů.

Mgr. Daniela Zemanová byla správní soudkyní v Liberci a v letech 2006 až 2018 soudkyní Nejvyššího správního soudu. Poté byla přeložena k Městskému soudu v Praze, kde se věnovala opatrovnícké problematice, a poslední dva roky je místopředsedkyní Krajského soudu v Ústí nad Labem pro libereckou pobočku. V letech 2014 až 2020 byla prezidentkou Soudcovské unie ČR. Je autorkou komentáře zákona o soudech a soudcích.

Vedle těchto dvou jmen prezident navrhuje ještě třetího kandidáta, a to prof. JUDr. PhDr. Jana Wintera, Ph.D., jehož nominace je obsahem senátního tisku č. 79.

V. Doporučení zpravodajky

Při obsazování Ústavního soudu nejde ani tak o vytvoření spolupracujícího týmu (jak tomu bývá na běžném pracovišti), ani o skupinu na slovo vzatých nejlepších odborníků či o „pouhé“ nahrazení jednoho právníckého odborníka expertem druhým (jak tomu bývá u postů obsazovaných výběrovým řízením). Konečně v tomto případě už vůbec nejde o nalezení jmen, na nichž by byla široká politická shoda napříč zákonodárnými sbory či politickými stranami (jak tomu bývá u volby vedení úřadů).

Jde spíše o filigránskou práci, v níž do stávající mozaiky hledáme a dosazujeme chybějící drahokam, který nemá hvězdně zářit, ale spolu s ostatními vytvořit vyváženou učenou společnost. Ze všeho nejvíc by pak mělo jít o jedince pokorné a zdrženlivé, protože svody značné moci a pravomoci jsou příliš velké.

Z těchto pohledů proto doporučuji členům Ústavně právního výboru, aby o každém z předkládaných kandidátů uvažovali, zajímali se o jeho názory, stanoviska, minulé výroky, články, komentáře a soudní rozhodnutí, hodnotové a charakterové postoje.

Vystoupení, názory a komentáře Mgr. Daniely Zemanové lze najít například [zde](#).

Vystoupení, názory a komentáře JUDr. Josefa Baxy lze najít například [zde](#) nebo [zde](#).

Za sebe mohu říci, že se při rozhodování nebudu rozhodovat jen podle svého názoru na kvality jednotlivých kandidátů, ale také podle celkového kontextu, tedy s ohledem na péči o to, aby pokud možno v každém okamžiku bylo složení Ústavního soudu vyvážené jak podle zastoupení různých právnických profesí, tak i podle příslušnosti členů k různým právnickým školám, přístupům, koncepcím a hodnotové orientaci.

VI. Návrh usnesení

VÝBOR

I. Konstatuje,

že předložené doklady a listiny potvrzují, že oba kandidáti splňují podmínky stanovené Ústavou ČR pro kandidáty na funkci soudce Ústavního soudu;

II.

Návrhy usnesení (**doporučuje/nedoporučuje**) vyplynou z tajného hlasování.

III. Určuje

zpravodajkou výboru k projednání na schůzi Senátu senátorku **Danielu Kovářovou**;

IV. Pověřuje

předsedu výboru senátora **Tomáše Goláně**, aby s tímto usnesením seznámil předsedu Senátu Parlamentu České republiky.

JUDr. Daniela Kovářová